

ضمان داروساز در فقه و حقوق ایران (کتاب)

نویسنده خلاصه: هادی صادقی
نویسنده کتاب: عبدالله اسدی و مرتضی برزگر

چکیده

ضمان داروساز در فقه و حقوق ایران، کتابی در حوزه فقه پزشکی، به قلم عبدالله اسدی و مرتضی برزگر است. نویسندگان پس از تبیین نظریه‌های مربوط به مبنای مسئولیت مدنی، وضعیت حقوقی ایران را ترکیبی از نظریه تقصیر و مسئولیت محض می‌داند. ایشان در ادامه، برخی مبانی فقهی مرتبط با مسئولیت مدنی (مانند قاعده اتلاف، لاضرر و تسبیب) را بررسی کرده، مصادیق ضمان (مانند عیب دارو یا اشتباه در نسخه) را برمی‌شمارند. در پایان کتاب، به پشتوانه‌های قانونی این مسئولیت و فواید آن در نظام حقوقی اشاره می‌شود.

ساختار کتاب

ضمان داروساز در فقه و حقوق ایران، کتابی در حوزه فقه پزشکی است که عبدالله اسدی و مرتضی برزگر آن را تألیف کرده‌اند. نویسندگان در این کتاب، علاوه بر قوانین حقوقی ایران، قانون کشورهای دیگر نیز مورد بررسی قرار داده‌اند. فقدان ویراستار برای این اثر، برخی کلمات اشتباه و خوانش دشوار جملات را در پی داشته است. این کتاب را انتشارات رزا در سال ۱۴۰۰ ش در ۱۱۹ صفحه منتشر کرده است.

مطالب اصلی کتاب در سه فصل تنظیم شده است. فصل نخست به مبادی نظری و مفاهیم اختصاص دارد. در فصل دوم، مبانی فقهی و مصادیق ضمان داروساز مطرح گردیده و در فصل سوم، منابع اثبات‌کننده مسئولیت مدنی داروساز و فواید نظام مسئولیت مدنی ذکر شده است. مقدمه کتاب و فهرست مطالب در ابتدای کتاب، و نتیجه مطالب و فهرست منابع نیز در پایان اثر قرار دارد.

مبنای مسئولیت مدنی داروساز در حقوق ایران

در ابتدای فصل نخست مفاهیم ضمان و داروساز، شامل سازندگان انواع محصولات دارویی و مسئول فنی داروخانه‌ها، بیان شده است (ص ۱۷-۲۵). با این حال نویسندگان، بیشتر مباحث خود را متناسب با مسئول فنی داروخانه‌ها تنظیم کرده‌اند. ایشان در ادامه مبنای مسئولیت مدنی داروسازان را به صورت ذیل آورده‌اند:

نظریه تقصیر: طبق این نظریه، مسئولیت انسان (یا پزشک داروساز) در جایی است که مرتکب خطا شده باشد و زیان‌دیده بتواند تقصیر و خطای عامل زیان را با تکیه بر نظر کارشناسان اثبات کند (ص ۲۶). مؤلفان در ادامه مراحل تقصیر را بیان کرده‌اند (ص ۲۷-۳۳).
نظریه خطر: یعنی ارتکاب تقصیر شرط ایجاد مسئولیت مدنی نیست، بلکه رفتار خطرناک مسئولیت مدنی ایجاد می‌کند. بنابراین، اعمالی که تقصیر در آنها مشهود نیست، اما موجب خطر می‌شوند، مسئولیت مدنی را به دنبال خواهند داشت (ص ۳۳).

نظریه مسئولیت محض: بر اساس این نظریه، اثبات مسئولیت مدنی، به اثبات تقصیر نیازی ندارد، بلکه با اثبات وجود سببیت میان زیان وارد شده و فعل زیان‌رساننده (عمل پزشکی داروساز) مسئولیت مدنی ثابت می‌شود (ص ۳۴-۳۵).

نگارندگان معتقدند، مبنای مسئولیت مدنی در حقوق ایران ترکیبی از نظریه تقصیر و نظریه مسئولیت محض است، اما نظریه تقصیر بیشتر مورد توجه است. در برخی از مواد قانونی نیز مسئولیت مبتنی بر خطای مؤسسه ترجیح داده شده است، یعنی در صورت خطای هر یک از کارکنان داروخانه، مسئول فنی مسئول خواهد بود (ص ۳۶-۴۱).

مبانی فقهی و مصادیق ضمان (مسئولیت مدنی) داروساز
به باور نگارندگان در فصل دوم کتاب، داروساز از منظر فقهی نیز مسئولیت مدنی دارد و مبانی ضمان او عبارتند از:

قاعده اتلاف: طبق این قاعده، در صورتی که خطای صورت گرفته مستند به عمل داروساز باشد مصداق اتلاف به‌شمار می‌آید و داروساز ضامن است (ص ۴۵-۴۸)
قاعده لاضرر: یعنی داروسازی که به مصرف‌کننده زیانی وارد کرده، ضامن جبران ضرر وارد شده است (ص ۴۹-۵۰).

قاعده تسبیب: بر اساس این قاعده، کسی که با واسطه سبب تلف مال دیگری شود، ضامن است (ص ۵۰). در بسیاری از موارد نیز که اسباب تلف معین نبوده، به‌طور اجمالی مشخص باشند، یکی از راه‌های فقهی ارائه شده، تسهمی دانستن این اسباب در ضمانت است (ص ۵۶-۵۷). نویسندگان در ادامه، دیدگاه‌های حقوقی را که برای مسئولیت اسباب اجمالی بیان شده است، بررسی می‌کنند (ص ۵۶-۶۵).

مؤلفان در ادامه فصل دوم به مصادیق مسئولیت مدنی داروساز می‌پردازند. برخی از این مصادیق از این قرارند: عیب دارو، عدم ارائه اطلاعات لازم در خصوص دارو، تصرف داروساز در نسخه پزشکی و تقصیر در شناخت علمی دارو یا میزان مصرف دارو (ص ۶۵-۷۵).

نگارندگان در فصل سوم، منابع حقوقی برای مسئولیت مدنی داروساز را که به‌طور عام یا به‌طور خاص اثبات می‌کند، ذکر کرده‌اند. برخی از این قوانین عبارتند از: قانون مسئولیت مدنی، قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان، قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی (ص ۷۹-۸۶). نویسندگان در ادامه فواید نظام مسئولیت مدنی را بیان کرده، فواید آن را در بازدارندگی آن و در جبران خسارات وارده به زیان‌دیدگان می‌دانند (ص ۸۸-۹۱).